עין משפט
נר מצוה

נו א מיי' פ"ב מהל' תרומות הל' יג טור י"ד סימן שלא:
נז ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה כב סמג עשין א טוש"ע א"ח סימן תט סעיף ח:
נח ד מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף [ג] י:
נט ה ו מיי' פ"ו שם הלכה כב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תט סעיף ח:
ס ז מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ו:

ואת אכסניא (א) דמאי אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי: ובמעשר ראשון שנטלה כו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבלין ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה וכדר' אבהו אמר ריש לקיש דאמר ר' אבהו אמר ריש לקיש (ב) מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי א"ל עליך אמר קרא (ג) מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: ובמעשר שני והקדש שנפדו: פשיטא לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקמ"ל דאין החומש מעכב: אבל לא בטבל: פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן וכגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו: פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: פשיטא לא צריכא שפדאן ולא פדאן כהלכתן מעשר שפדאו על גב אסימון ורחמנא אמר וצרת הכסף כסף שיש עליו צורה הקדש שחיללו על גב קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו:

מתני' השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן או ביד מי שאינו מודה בעירוב אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב:

גמ' וקטן לא והאמר רב הונא קטן גובה את העירוב לא קשיא כאן בעירובי תחומין כאן בעירובי חצירות: או ביד מי שאינו מודה בעירוב: מאן אמר רב חסדא כותאי: ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב: וליחוש דילמא לא ממטי ליה כדאמר רב חסדא בעומד ורואהו ה"נ בעומד ורואהו וליחוש דילמא לא שקיל מיניה כדאמר רב יחיאל חזקה שליח עושה שליחותו הכא נמי חזקה שליח עושה שליחותו והיכא איתמר דרב חסדא ורב יחיאל אהא אתמר דתניא נתנו לפיל והוליכו לקוף והוליכו אין זה עירוב ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב ודילמא לא ממטי ליה אמר רב חסדא בעומד ורואהו ודילמא לא מקבל ליה מיניה אמר רב יחיאל חזקה שליח עושה שליחותו אמר רב נחמן בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו בשל

אכסניא. חיילות מלכי ישראל שמטילין אותן על בני העיר לזון והוו להו כעניים שהרי אין בבתיהן: **שהקדימו בשבלין.** לתרומה גדולה דמן התורה התרומה קודמת למעשר דראשית קראה רחמנא(ס) ומן המותר הוא נותן מעשר ראשון ללוי ועכשיו הערים הלוי וקדמו כדי שלא יחסרנו כהן אחד מנ' במעשר: **מכל מעשרותיכם.** בלוים כתיב: **תרימו את** (ג) **כל תרומת ה'.** אפילו תרומה גדולה: **ומה ראית.** דמוקמת קרא לחיוב בהקדימו בכרי וקרא דפטור בהקדימו בשבלים: **האי.** הקדימו בכרי אידגן וכיון דנקרא דגן נעשה טבל לתרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך: **והאי לא אידגן.** וכי שקליה לוי עדיין לא היה טבול לתרומה: **ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו.** קס"ד בתרומת מעשר קאמר וקא פריך פשיטא: **לא נצרכה שהקדימו בכרי.** והא תרומה דקאמר היינו תרומה גדולה דחזי לאפרושי מיניה מקמי דליפרשי מעשר מיניה קאמר: **כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל בשמעתין: **אסימון.** מעה בלא צורה. פלטו"ן בלע"ז: **ונתן הכסף.** במקדיש שדהו כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא כז): **מתני' שאינו מודה בעירוב.** כותי: **גמ' גובה את העירוב.** מבני חצר ומערב עליהם: **עירובי חצירות.** דערובי רשותייהו בעלמא הוא הלכך ממילא מיערב ואע"ג דאין מעשה הקטן כלום לא איכפת לן כדתנן לקמן (דף עא.) בעל הבית שהיה שותף עם שכניו א"צ לערב אבל עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אלים למיקני: **לקבל הימנו.** קודם שיגיע שם והמקבלו יערב עליו: **דילמא לא ממטי ליה.** קטן עד לידו של מקבל: **בעומד ורואהו.** עד שמוליכו: **ודלמא הכא לא שקיל מיניה.** ולא מערב ליה אף על פי שהבטיחו: קוף ופיל פעמים שהן מלומדים: **בשל תורה אין חזקה כו'.** כלומר לא סמכינן אחזקה עד דחזינן דעבד:

(ד) **רשב"א** גרים מכל מתנותיכם תרימו. דאיירי בתרומה גדולה אבל מכל מעשרותיכם (ה) תרימו בתרומת מעשר קמיירי:

ומה ראית. מפרש ריב"א מה ראית לחלק בין הקדימו בכרי להקדימו בשבלין אימא בהקדימו בכרי נמי פטור מתרומה גדולה הואיל ולא הוקבע עדיין למעשר וקרא דמכל מתנותיכם אתי לאיתויי כראה פני הבית אבל לא יתכן לפרש הכי ומה ראית נימא איפכא לחייב הקדימו בשבלין ולפטור הקדימו בכרי דאין זו סברא:

וקא משמע לן דאין חומש מעכב. וא"ת אמאי לא פשיט מהכא בפרק הזהב (ב"מ דף נד.) דאין החומש מעכב וי"ל משום דאיכא למידחי ולאוקמי כשנתן החומש ואף על גב דמילתא דפשיטא היא אגב מעשר ראשון נקט מעשר שני:

שפדאו על גב אסימון. פ"ה מעה בלא צורה והא דמחללין מעשר שני על אסימון לר' דוסא טפי ממעות הניתנין לסימן לבית המרחץ בפרק הזהב (ב"מ דף מז:) היינו משום דאסימון עשוי במשקל ורוחב כלאוי ואינו מחוסר אלא צורה ובדבר קל יטביעו כמה מהם וקשה לר"ת דבפרק במה אשה (שבת דף סה.) אמר אי משום צורתא ליעבד לה פולסא משמע דיש עליו צורה ובהזהב אמר מאי אסימון פולסא וי"ל לפ"ה דקרי אסימון לכל דבר שאינו עשוי כהלכתו או של כסף ואין עליו צורה או של עץ ויש עליו צורה:

ונתן הכסף וקם לו. ואף על גב דבעלמא שוה כסף ככסף הכא איכא מיעוטא דדרשינן האי קרא בכלל ופרט וכלל וכן משמע בבכורות דתנן בפרק יש בכור (דף נא.) אין פודין לא בעבדים כו' ולא בהקדשות ומפרש בגמרא ולא הקדש בכל אלו וגבי בכור דריש בכלל ופרט וא"ת דאמרינן במעילה (דף יד.) בונין בחול ואח"כ מקדישין אלמא מחללין מעות הקדש על הבנין וי"ל דלענין זה חשיב תלוש ולבסוף חברו תלוש אי נמי התם חשיב תלוש טפי כיון דאי לא קדים עומד לתלישה:

כאן בעירובי תחומין. פ"ה עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אלים למיקני. וקשה דבפרק בתרא דמעילה (דף כא.) אמר גבי שלח ביד חרש שוטה וקטן עשה שליחותו בעל הבית מעל ופריך והא לאו בני שליחות נינהו ומשני עשאוהו כההיא דנתנו על הפיל והוליכו על הקוף והוליכו הרי זה עירוב אלמא איתעביד שליחותייהו הכא נמי איתעביד שליחותייהו אלמא אפילו על הקוף ופיל הרי זה עירוב ועוד לפירושו משמע דאי הוה אלים למיקני הוה מהימני ליה והוי עירוב וא"כ היכי פריך בסמוך ודילמא לא ממטי ודלמא לא שקיל מיניה דכיון דמהימני ליה ממטי ליה ואי לא שקלי מיניה יחזור לכן נראה לפרש דעירובי תחומין הואיל ואסמכוה אקרא חמירי ולא הימנוהו רבנן ולא הוי עירוב אם לא בעומד ורואהו והא דמעילה דנתנו על הקוף דהוי עירוב מיירי נמי בעומד ורואהו דכשאינו עומד ורואהו לא הוי עירוב כדתניא בשמעתין נתנו לקוף והוליכו אין זה עירוב ולכך קתני במעילה על הקוף משמע דאינו סומך על חכמתו והכא בשמעתין קתני לקוף משמע דסומך עליהם * ואף על גב דבפ"ק דפסחים (דף ד:) אמר גבי בדיקת חמץ המניהו רבנן בדרבנן היינו בבית שלהם דרמי עלייהו אבל שליחות איכא למימר דמייאשי וכעין זה פ"ה לקמן גבי חזקה על חבר ובירושלמי נמי מחלק בין אמר לא וערב בין אמר לא ואערב לך:

וליחוש דילמא לא שקיל מיניה כדאמר רב יחיאל. וא"ת מאי קא פריך ומאי קא משני הא מדיוקא דמתני' שמעינן דחזקה שליח עושה שליחותו דקתני ביד חרש שוטה וקטן אין זה עירוב הא ביד פיקח הרי זה עירוב וי"ל דהתם סומך עליו לגמרי אבל הכא שאמר להם(ו) לקבל מהם דלא סמיך עליו בכל השליחות ממנע ולא עביד משום הכי פריך ומשני דאפילו הכי חזקה שליח עושה שליחותו: **והיכא** איתמר דרב חסדא וכו'. וא"ת אמאי לא איתמר מילתייהו אמתניתין דהכי נמי צריך לשנויי אמתניתין וי"ל דס"ל דטעם דמתניתין דאין זה עירוב לאו משום דלא מהימני אלא משום דלא אלימי למיקני (ה) תחומין והשתא לא קשה מידי אמתניתין דמהימני להו * וברייתא דמעילה (ט) דקתני אפי' לפיל הוי עירוב לא שמיע להו ומתניתין דמעילה איכא לשנויי שינויא אחרינא דמשני התם דעשאוהו כמעטן של זיתים דהא דניחא ליה חשיב כמעשה:

מוסף רש"י

ואת אכסניא. חיילות של מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזון, להנין עליהם מלוייהם וישראלים הן והרי הן כעניים הואיל ואינן במקומן (פסחים לה: ובעי"ז ברכות מז: שבת קכז: וסוכה לה:). **ובמעשר ראשון שנטלה כו' פשיטא.** קס"ד תרומת מעשר שהלוי נותן לכהן, וכ"ש תרומה גדולה שיש על ישראל להפריש והפרישו קודם שנתן המעשר ללוי (שבת קכז:). **שהקדימו בשבלין.** ישראל היה לו להפריש תרומה גדולה תחלה, דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר, מלאתך אלו בכורים, מכאן שמקדים תרומה לבכורים לוקה, ודמעך זו תרומה, שאם הקדים מעשר לתרומה לוקה, והני מילי משנתמרח בכרי לוקה אם הקדים מעשר לתרומה, אבל הקדים מעשר לתרומה בשבלים אינו לוקה (שבת קכז:) ולוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה, כשלאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הוא אחד מחמשים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז.). **וכדר' אבהו.** לאשמעינן מתניתין דהכי הוא כדר' אבהו דפטר ליה ללוי מתרומה גדולה שבו (שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה.** שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחלה, שהרי קראה ראשית, והלוי אחריו מעשר כמה שמגיע, וזה שנטל מעשר תחלה ונמצא שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו, וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים כמה שמגיע, נמצא כהן מפסיד, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה (ביצה יג: ובעי"ז פסחים לה: ותמורה ה.). **שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה'.** בלוים כתיב גבי תרומת מעשר (שבת קכז:) ופירש ומה היא התרומה, מעשר מן המעשר (ביצה יג.). **אי הכי אפילו הקדימו.** לתרומה, בכרי. משנתמרח, נפטר לוי מהאי קרא (שם). **עליך אמר קרא.** שלא תאמר כן (שם). **מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה'.** בפרשת לויים כתיב ולא בלויים מדבר, יתכני כהאי קרא את כל תרומת ה', כל לד תרומה שבו מיירים להפריש (ברכות מז:) שאם הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר (במדבר יח כט). **ומה ראית.** מימא איפכא (ביצה יג.). **האי אידגן.** משעה שנתמרח בכרי נעשה דגן וכיון דאיקרי דגן חלה עליו רשות כהן תחלה, דכתיב ראשית דגנך תתן לו (ברכות מז:). הלכך כי שקלה לוי בעי אהדורי לכהן תרי ממאה שבו כדרשה יסדר אחד מעשרה (שבת קכז:) **והאי לא אידגן.** בשבלים לא אידגן ולא חלה עליו רשות כהן (ברכות מז:). **ולא נתן את החומש.** מעשר שני והקדש אם הבעלים פודין אותו מוסיפין חומש (שם). **ולא במעשר ראשון וכו' פשיטא.** דהייט טבל (שם). **שהקדימו בכרי.** לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה קדם לוי את הכהן ונטל מעשר ראשון תחלה, ואחד מחמשים שבו היה ראוי לתרומה גדולה לכהן, ושלא נטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר אלא תרומה גדולה (שם). **כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי (שם). **אסימון.** כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלאו"ן בלע"ז (שם). **חזקה שליח עושה שליחותו.** כל השלוחין עושין שליחותן ומחזיקין להו בכך, מאחר שנתרצו בשליחותם (חולין יב.).

מסורת הש"ס

א) [ברכות מז.] שבת קכז: פסחים לה: ביצה יג., ב) תמורה ה., ג) [כסף שאין עליו צורה אלא שאין צורה ולא אסימון שאין לו עינים. ערוך], ד) [ב"מ מז:], ה) [עי' בתוספות שבת קכא. ד"ה ונתן], ו) [לקמן עא:], ז) [נזיר יב. גיטין סד. חולין יב.], ח) [מעילה כא. ע"ש], ט) [דברים יח], י) [ד"ה ש"ך לעיל במשנה], כ) נ"ל אסר תקוע, ל) כפ"א: נ, מ) [ע"ש כא. בתוס' ד"ה נתנו וכו'].

◆

תורה אור השלם

1. ואל הלוים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יי מעשר מן המעשר: במדבר יח כו
2. כן תרימו גם אתם תרומת יי מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת יי לאהרן הכהן: במדבר יח כח
3. ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר יי אלהיך בו: דברים יד כה

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא: **(ב)** שם אמר קרא תרימו את תרומת ה' מכל מעשרותיכם ומה ראית: **(ג)** רש"י ד"ה מכל וכו' בלוים כתיב תרימו תרומת ה' מכל מעשרותיכם אפילו תרומה גדולה: **(ד)** תוס' ד"ה רשב"א גרים צריך להתחיל תרימו את תרומת ה' רשב"א גרים וכו' מכל מעשרותיכם בתרומת כצ"ל ותיבת תרימו נמחק: **(ה)** ד"ה והיכא וכו' דלא אלימי למיקני שביתה והשתא:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כאן. ואע"ג דבפ"ק דפסחים. כתי' כתבתי לתמוה דהתם מעידים שבדקו ומאמינים להם בדרבנן וה"נ י"ל דאם בא ואמרו הנחנו העירוב נאמנים אבל הכא הא לא מיירי מזה אלא שבלתם לערב דבזה אפי' כשולח לגדול צריכים לבא עליה מדין חזקה שליח עושה שליחותו והך חזקה לא אמרינן בקטן ועכ"ג: **תוס' ד"ה והיכא. וברייתא** דמעילה וכו'. לא הוו צריכי לזה כיון דעל מתניתין לחוד לא צריך לשנויי רק מכח לרוץ ברייתא דמעילה משה"כ דייקו יותר על הך ברייתא לחודיה. מ"ש מהרש"א לא ידענא וכו'. כעניי לא ידענא מאי קושיא הא י"ל דזהו מפשט פשיטא להש"ס לקוף ופיל לא מהימני:

◆

לעזי רש"י

פלטו"ן [פלדו"ן]. עשת, גולם (חתיכת מתכת לפני שהוטבעה בה צורת מטבע).

◆

רבינו חננאל

ובמעשר ראשון. כו'(א) וכבר פירשנוה. השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן אינו עירוב. אוקימנא בעירובי תחומין, אבל בעירובי חצירות קיימא לן כרב הונא דאמר קטן גובה את העירוב. מאן אינון שאינן מודים בעירוב אמר רב חסדא כותאי. אם אמר לאחר לקבלו ממנו, ועומד ורואהו כדרב חסדא עד שמגיע אצלו הרי זה עירוב. ואקשינ' ודילמא האי לא קביל מיניה. ושנינן חזקה שליח עושה שליחותו. וזה כיון שאמר לו לקבלו ממנו ונתרצה לקבלו חזקה שקיבל כדרב יחיאל. האי דרב חסדא ורב יחיאל אהא איתמר. דתניא נתנו לפיל או לקוף והוליכו אינו עירוב, ואם אמר לאחר לקבלו ממנו [הרי זה עירוב]. (ב) ודילמא לא מקביל ליה. אמר רב יחיאל חזקה שליח עושה שליחותו ומקבלו.

א) אולי צ"ל כר"א אמר ר"ל שהקדימו בשיבולין וכבר פירשנוה כנ"ל ואולי פירש כן בסיום על ברכות דף מ"ז ע"ב. ב) צ"ל ודילמא לא ממטי ליה אמר רב חסדא בעומד ורואהו.